

Հաւեր ալ : (Թուփերու մէջ վերը յիշված Լասի զօրապետին ու իր եղբօրը տղուն Պոօլն զօրապետին գերեզմանները կան՝ պզտի մատուան նման տեղւոյ մը մէջ, որուն պատերուն վրայ աս երկու անուանի զօրապետներուն վարքը համառօտ գրված է : Ըս պարտէզը զբօսանքի համար շատ մարդ կերթան, մանաւանդ կիրակի ու տօն օրերը :

Դ.

Վարդապետնայպոսակ :

Ըս քաղաքը Վեննայէն երկու ժամ հեռու Ղանուր գետին արևելեան դին աղվոր դիրքով շինված է : Բուն քաղաքը երկու կրթածնը վի, վէրի, ու Վարի, վերինին մէջն է ( ) գոտինեան կանոնիկոսաց վանքը կամ կանոնիկոսարանը, ու քաղքին ծերակոյտը կամ մեծերուն բնակութիւնը, և այլն, իսկ վարինին մէջը են քաղքըցիք ու հասարակ ժողովուրդը, որ և ունին իրենց զատ ժողովրդապետական ժամ մը յանուն սրբոյն Սարտինոսի : Վերի ու վարի քաղաքն ալ մէկ ատենակալի ու կառավարութե տակն է : Վարդապին չորս դին բերրի այգիներ կան որոնց գինին շատ ազնիւ ու ընտիր է : Ըտեն ատեն Ըւսարիայի արհիւրութեքը ու կայսրները հոս տեղաց քաղաքացւոց հաւատարմութեքը ու արդեանցը համար՝ իրենց քաղքին շատ արտօնու-

Թիւներ ու ազատութիւններ տրւին . անանկ որ առաջ սկսած ատենը գեղ մը կամ պղտիկ աւան մը ըլլալով կամաց կամաց քաղքերներու կարգ մտաւ : Կրակէն , Ժանտամահէն ու ասոնց նման արկածներէն երբեմն երբեմն շատ վնասներ քաշած է քաղաքը , մանաւանդ երկու հեղ տաճկի պատերազմներէն , որոնք հեղ մը վարի քաղաքը բոլոր այրեցին , վերի քաղքին վրայ ալ ջանացին տիրել , ըսյց բնակիչները զանիկա աղէկ պաշտպանեցին Թող չհտրվին : Հեղ մ' ալ լուտերական հերետիկոսները վարի քաղաքը բոլորովին այրեցին , վերի քաղքին ալ շատ վնաս տրվին :

Վլոսդէոնայպուռկ քաղաքը ինչպէս որ իր մասնաւոր անունը վերը յիշված երևելի վանքէն կամ կանոնիկոսարանէն առաւ , նոյնպէս իր բոլոր Լուստրիայի մէջ աւելի հռչակաւոր ըլլալն ալ անկից եղաւ : Ըս կանոնիկոսարանին հիմնադիրը եղաւ սուրբ Էօբոլտոս աւստրիայի արհիդուքսը . շէնքը սկսաւ յամի տեառն 1114ին , իր եկեղեցւոյն նաւակատիքը եղաւ 1124ին : Սուրբ Էօբոլտոս շէնքը ըմբընելէն ետքը , շատ պարզէնք ալ տրվաւ անոր , ու շատ հաստատուն մուտքեր ալ կապեց : Սանքն ալ ու եկեղեցին ալ , որ սուրբ Լուստուածածնայ ծննդեանը նուիրած է , տասնրվինը տարի մնաց աշխարհական կանոնիկոս քահանայներուն ձեռքը , որոնց համար շինել տրվաւ անիկա սուրբ Էօբոլտոս : Ետքը ասոնք մեռնելով կամ

ուրիշ տեղ երթալով, նոյն սրբ 1133ին իրեք երկեկի եպիսկոպոսներու խորհրդովը, ու երկրորդ Իննովկենտիոս փափին ու երկրորդ Ֆէտէրիկոս կայսեր հրամանովը կանոնիկոսարանը իր ժամովը ու եկամուտքներովը մէյտեղ սուրբ ( ) գոստինոսի կարգին կանոնիկոսներուն տրվաւ: Ինքը մեռնելէն ետքը հոն թաղվեցաւ, ու երբոր իր յայտնի սրբութեանը համար ու թերորդ Իննովկենտիոս փափը զինքը սուրբերուն կարգը դասեց նէ, մարմինը գերեզմանէն հանեցին, ու վայելուչ զարդերով զարդարած ժամու մէջ իրեն յարմար տեղ մը դրին: Ըմէն տարի նոյեմբերի 15ին մեծ հանդէսով իր տօնը կրկատարվի, սովորաբար կայսրն ալ իր արքունեացը հետ ամէն տարի կերթար աս հանդէսին:

Կանոնիկոսարանը իր շինութենէն քանի մը տարի ետքը մեծ կրակէ մը գրեթէ բոլորովին այրեցաւ, բայց բարերաւները նորէն շինել տրվին, թէպէտ առաջինին պէս շքեղ չէ: Մեջէն շատ երկեկի մարդիկներ ելան, շատ երկեկի ընտիր առաջնորդներ ունեցան, որոնք ատեն ատեն զանիկա շատ զարդարեցին ու պայծառացուցին: 1730ին ան ատենւան առջնորդը վեցերորդ Կառուոս կայսեր հաւանութիւնը սկսաւ կանոնիկոսարանը նորէն սքանչելի ձևով ու մեծութեամբ շինել. բայց ատենին պարագայները անանկ բերին որ սկսած նոր շէնքին հաղիւ մէկ քառորդը լմնցաւ, ու ինչուկ հիմակ ալ անանկ անկատար մնաց. բայց ան մէկ կտորն ալ

տեսնողը՝ կիմանայ թէ ինչ սքանչելի շէնք պիտի ըլլայ եղեր :

Ըս Քլոսդէոնայպուռկին վարի քաղքին մէջն է մեր Մխիթարեան միաբանութեան նոր ստացած վանքը, որուն վրայ վերը (Եր. 120) խոստացանք հոս գրելու : Ըս վանքը տասվերեքերորդ դարուն մէջը կար սբ ( ) գոստինոսի կարգին կանոնիկոսուհի կուսանաց ձեռքը, ետքը ասոնք վերջանալով կամ լմննալով, տասնըհինգերորդ դարուն մէջերը սբ Յովհաննէս Քափիսթրանին (Եր. 89.) ձեռօքը ու աշխատութիւն վանքը Ֆռանչիսկեան կրօնաւորներուն ձեռքը անցաւ, ու Ըստրիայի մէջ իրենց առջի վանքը եղաւ : Ըսոնց ատենը վանքը իրեք հեղ գրեթէ բոլորովին նորէն շինվեցաւ, կրակի ու պատերազմական փնասներու պատճառովը : Մինչուկ 1784ը վանքը իրենց ձեռքը մնաց, անկից ետքը երկրորդ Յովսէփ կայսրը զիրենք անկից հանեց, ու Ըստրիայի մէջ ըլլող ուրիշ Ֆռանչիսկեաններու վանքերը բաժնեց : Վանքը մնաց աշխարականներու ձեռքը, որոնք անիկա զանազան բաներու գործածեցին, կամաց կամաց սկսաւ վանքին մեծ մասը փլչել, իսկ ժամը՝ որ ինը խորան ունէր՝ բոլորովին փլաւ վերջացաւ : Ինչուկ 1828 մնաց վանքը աս վիճակի մէջ. 1828ին աստուծոյ յաջողելովը մեր միաբանութիւնը աժան գնով մը ստացաւ անիկա, ու սկսաւ նորէն շինել, որովհետեւ վանքին միայն երկու գլխաւոր պատերէն ՚ի զաս

УЧЕБ. УПРАВЛ. ВУЗОВ, РЕД.

դրեթէ ալ հաստատուն բան մը չէր մնացած : Հիմայ ստորագրենք աս վանքը նոր շինված ձևովը :

Աս վանքին երկրին մեծութիւնը 17,000 քառակուսի կանգուն է, ու չորս դին պարտէզ է պատով շրջապատած . իսկ վանքը պարտէզին մէջ տեղն է : Վանքին ձևը քառակուսի է, ամուր հիման վրէրերդի պէս մեծամեծ քարերով հաստատուն շինված : Առաջին ճակատը ուր որ եկեղեցին ալ է, դէպ 'ի հարաւ կընայի, որուն պատկերը հոս զատ քաշված կըտեսնելի : Արևորդ ճակատը դէպ 'ի արևմուտք կընայի : Արևորդ ճակատը դէպ 'ի հիւսիս ու դունա գետին վրայ կընայի : Իսկ չորրորդ ճակատը դէպ 'ի արևելք շտկրված է : Թէ որ մէկը դունային դիէն բարձր տեղաց մը վանքին նայելու ըլլայ, գլխաւորաբար հիւսիսային ու արևելեան ճակատը կըտեսնէ, ինչպէս որ երկրորդ պատկերը կըցըցընէ : Հարաւային ճակատին մէջ տեղը նորէն շինվեցաւ պզտի եկեղեցի մը 10 կանգուն լայնութեամբ, ու 15 կանգուն երկայնութեամբ : Ձեղունը կամարաձև է, ու մէջ տեղը պատուհաններով զարդարած կաթուղիկէ մը ունի : Թէ դրսէն և թէ ներսէն սիւներով, ու քարէ բարակ փորված սեան գլուխներով զարդարած է : Արկու ալ զանգակատուն ունի ու մէջ տեղը սբ յակովբայ արձանը, ինչպէս պատկերին մէջ կերևնայ : Իրէք խորան ունի գեղեցիկ պատկերներով :

Անմիջապէս եկեղեցւոյ քով արևելեան դին

կիյնայ աւանդատունը, իսկ եկեղեցւոյն արեւմտեան կողմը գրքատունը: Արեւմտեան ճակատին երկրորդ դատիկոնը (խաթը) զատված է վարժարանի համար, և ունի 11 սենեակ, մեծ դասատուն մը, ու ժամին վրի աղօթարան: Հիւսիսային ճակատին գետնի դրստիկոնը կայ մեծ կամարաշէն ու քարայտակ սեղանատունը, իսկ երկրորդ դատիկոնը կայ արքայաբանը, հիւրանոցը, ու ուրիշ քահանայից սենեակները: Արեւելեան դին ալ զատված է ուսանողաց համար, ուր մեծ ննջարան մը կայ, դասատուն մը, ժամին վրի աղօթարան մը, ու քանի մը սենեակներ: Ահրջապէս ամէն տեսակ յարմարութիւր ու հանգստութիւր ունի մէջը 40 հոգի հանգիստ բնակելու: Հիւսիսային դին, որ գետին վրայ կընայի շատ աղվոր տեսք ունենալուն համար վրան դատիկոն մի ալ շինվեցաւ. հոս երկու անկիւնը երկու մեծ սենեակներ կան, որոնք գետին վրի երկթէ շահնիշերներ ունին. իսկ մէջ տեղը հանդիսարան մը կայ, որուն երկայնութիւնը 24 կանգուն, ու լայնքը 8 կանգուն է:

Պիրքը շատ սրտաբաց է, առջևէն անմիջապէս դուռնա գետը կանցնի, ու պզտի բլուրի վրայ բլալուն, հիչ մէկ դիէն արգելք չունի, չորս դին կըտեսնէ: Պարտեզէն կամ առաջին դատիկոնէն մինչև 12 սահաթ հեռու տեղեր կերկնան, ինչպէս է փրէսպուրկ ունկարիայի քաղաքը: Ամէն դին այգենոց է, որոնք գարնան ատենը շատ զուարճալի են:

1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

Անքին արևելեան ու հարաւային ճակատին առջևը ծաղկնոց է. արևմտեան ճակատին առջևը կանանչեղէններու ու պտղատու ծառերու պարտէզ է: Իսկ հիւսիսային ճակատին առջևը աստիճաններ (սէթէր) կան մինչև դունա գետը: Անքին հիմը դունայէն 37 կանգուն բարձր է. և որպէս զի ամենեւին կայծակէն վախ չունենայ, (ինչու որ հասարակօրէն բարձր տեղերը կայծակէ կրմնասին) բարձր երկթէ գաւազաններ կան տանեացը վրայ, որոնց ճօթը այնպիսի մետաղ մը կայ, որ կայծակը իրեն կը քաշէ, ու տունը անվնաս կը մնայ:

( ) Դն ալ շատ առողջարար է. անոր համար Ֆրանչիսկանները, որ ակնդրիայի մէջ շատ վանքեր ունէին, իրենց հիւանդանոցը հօր շինել տրվեր էին, ու իրենց գլխաւոր ժողովելու տեղը հոս սահմանած էին:

Ե:

Պ ա գ է ն :

Աննայէն հինգ սահաթ հեռու քաղաք մի է. որուն գետնէն բղխած տաք ջուրերը շատ անուանի են բոլոր գերմանիայի մէջ. ուսկից կանոնու իր անունն ալ. ինչու որ պատէն բաղնիք կը թարգմանվի: Աս պղտի քաղաքս ունի 412 տուն,